

کتابخانه شخصی

آیت‌الله بهاری همدانی

سید محمود مرعشی نجفی

مرحوم آخوند خراسانی نموده، همچنین از مرحوم حاج میرزا حبیب‌الله رشتی و حاج میرزا حسین خلیلی کسب فیض کرده و در سیر و سلوک از علامه بزرگ مرحوم آخوند ملاحسینقلی همدانی بهره برده و از آنان و نیز از مرحوم آیت‌الله حاج میرزا حسین نوری اجازه روایتی کسب کرده است، که اجازه نوری به سال ۱۳۰۲ق است. وی در ۲۴ سالگی به درجه اجتهاد نایل گردیده است. و استادان و علمای حوزه علمیه نجف از او با احترام یاد می‌کردند.

در سال ۱۳۱۶ق بنا بر خواهش مردم بهار همدان، از نجف اشرف به وطن خود مراجعت کرد و مورد استقبال قرار گرفت. از همان روزها پیوسته در تبلیغ و ارشاد مردم و نیز تألیف و تصنیف و آثار خیریه همت گماشت و بازسازی بنای گنبد مسجد جامع همدان از یادگارهای ایشان به شمار می‌رود.

آیت‌الله حاج شیخ محمدباقر بهاری همدانی (ره)، فرزند مرحوم حاج ملامحمدجعفر، یکی از دانشمندان و فقها و محققان و کتابشناسان برجسته نیمه نخست سده چهاردهم هجری است. تولد وی بنا بر یادداشت فرزندش حجت‌الاسلام شیخ محمدحسین بهاری، مشهور به حجت‌الاسلامی، در ابتدای یکی از آثار وی، روز سی‌ام ذی‌حجه سال ۱۲۷۵ در شهرک «بهار» همدان بوده است. او پس از تحصیل مقدمات علوم اسلامی در سال ۱۲۹۷ق^۱ برای ادامه تحصیل عازم نجف اشرف گردید و تا سال ۱۳۱۶ق در آن شهر به فراگیری علوم مختلف، از جمله فقه و اصول و منطق و ادبیات و رجال و ریاضی پرداخت.

در مدت اقامت در نجف اشرف بیشترین استفاده را از درس

۱. پدر ایشان مرحوم ملامحمدجعفر بهاری در سال ۱۳۰۲ق به قصد زیارت عتبات عالیات و دیدار فرزند خود به نجف رفته و مدت هفت ماه در آن شهر اقامت نموده و در این مدت کتاب کامل‌الزیارات را کتابت کرده و می‌نویسد که پنج سال قبل از این فرزندم شیخ محمدباقر برای تکمیل تحصیلات خود عازم نجف اشرف شده است.

او از سردمداران مشروطه نیز به شمار می آید؛ به گونه ای که مرکز مشروطه خواهان در استان همدان منزل او بود. به هنگام هجوم ارتش روس به منظور تصرف بخشی از ایران و عراق، با تنی چند از همزمان خود عازم تبریز و قزوین شد و به دنبال پاره ای مذاکرات با روسها آنان را منصرف کرد. حضرت امام خمینی (ره) در یکی از سخنرانیهای خود فرمودند یکی از روحانیون عصر مشروطه باعث شد که روسها از قزوین مراجعت کنند، که منظور ایشان آیت الله بهاری است. آن مرحوم معمولاً از وجوهای شرعی استفاده نمی کرد و رأساً به امور کشاورزی می پرداخت و از این راه امرار معاش می نمود و در بهار همدان چند باغ و مزرعه را شخصاً به وجود آورده است.

سرانجام با عمری تلاش در راه خدمت به اسلام و مسلمین و تألیف دهها اثر سودمند علمی که در پایان این مقال بدان می پردازیم، در سال ۱۳۳۳ق رحلت کرد و در گورستان قدیمی در شمال شهر همدان دفن گردید و مرقد ایشان مدتها به نام مرقد آقا مشهور بوده است.

مرحوم بهاری چند برادر و خواهر داشته؛ از جمله مرحوم آیت الله حاج شیخ محمدرضا بهاری، که ایشان نیز از علما و دانشمندان برجسته عصر خود بود و مدتی در نجف اشرف به تحصیل پرداخته و به درجه اجتهاد نایل آمد. در میان مجموعه کتابخانه مرحوم بهاری دستخط ایشان زیاد به چشم می خورد. تمامی برادران و خواهران مرحوم بهاری در شهر بهار ساکن بوده و روحانی و یا کشاورز بوده اند.

مرحوم بهاری چند فرزند داشته؛ از جمله میرزا محمدحسن و آیت الله شیخ محمدحسین مشهور به حجت الاسلامی بهاری که تحصیلات خود را در حوزه علمیه قم به پایان برده و بیشترین آثار پدر نزد او قرار داشته است. فوت او در دوم اردیبهشت سال ۱۳۷۰ اتفاق افتاد و در باغ بهشت همدان دفن گردید. دیگر فرزند مرحوم بهاری ابوالحسن و دیگری شیخ علی که اطلاعاتی درباره زندگینامه آنان در اختیار نیست. و نیز دامادهای او عبارت اند از: حاج شکرالله و سیدعلی موسوی و حاج عیسی

و اسماعیل صالحی که در همدان و یا بهار ساکن بوده اند. مرحوم بهاری کتابخانه بزرگی داشته است که در آن نسخه های بسیار نفیسی از جمله کلیه تألیفات او به خط خودش در آن کتابخانه قرار داشته است. پس از رحلت او این کتابها به وراثت منتقل می شود که بخش قابل توجهی از آن در اختیار مرحوم حاج شیخ محمدحسین قرار می گیرد که بحمدالله با پیگیریهای این جانب این بخش در تابستان سال جاری به وسیله فرزندان ایشان برای کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) خریداری گردید. و بخش دیگری نیز که دیگر وراثت چندی قبل در بازار به فروش رسانیده بودند، به وسیله این جانب خریداری شد و اکنون بیشترین نسخه های خطی آن مرحوم در این کتابخانه قرار دارد و خدای را سپاس که زحمات نیم قرن آن عالم فرزانه پراکنده نگردید. اینک فهرستوار کتابهای خریداری شده را یادآور می شویم:

۱. المزار، به عربی، منسوب به شیخ مفید، تمامی نسخه به خط مبارک مرحوم بهاری است، که به سال ۱۳۱۱ق در نجف اشرف آن را کتابت کرده است. قطع جیبی، خط نسخ، در ۹۵ برگ.

۲. کامل الزیارات، به عربی، از ابن قولویه، به خط مرحوم آیت الله ملامحمدجعفر بهاری پدر مرحوم بهاری که در مدت هفت ماه در سال ۱۳۰۲ق در نجف اشرف آن را کتابت کرده است. خط نستعلیق، قطع رقعی.

۳. جزء اول از جلد دوم کتاب الدرّة الغرّوبه و التحفة الحسینیه، به عربی، در احوالات حضرت سیدالشهداء (ع) تألیف مرحوم آیت الله شیخ محمدباقر بهاری همدانی، نسخه اصل به خط نسخ مؤلف که در ماه ربیع الاول سال ۱۳۰۴ در نجف اشرف آن را نوشته است. قطع رقعی.

۴. تقریرات اصول مرحوم حاج میرزا ابوالقاسم تهرانی، به عربی، به خط مبارک مرحوم بهاری، که در ۱۰ ذیقعد سال ۱۲۹۹ق در نجف اشرف آن را کتابت کرده است. خط نسخ، قطع رقعی.

۵. المناقب، به عربی، از موفق‌الدین ابوالمؤید محمدبن احمد خوارزمی، متوفی ۵۶۸ق. به خط مبارک مرحوم بهاری که در روز اربعین سال ۱۳۰۹ق در کربلا از کتابت آن فارغ گردیده است. مرحوم بهاری وجیزه‌ای به عنوان مقدمه بر این کتاب در یازده برگ نوشته است که با نسخه چاپ سنگی در سال ۱۳۱۳ق چاپ شده است. این مقدمه در ماه رجب سال ۱۳۱۲ در همان قطع چاپ شده و به کتاب مناقب ملحق گردیده است.

۶. جزء دوم از جلد دوم کتاب الدرۃ الغریبه و التحفة الحسینیة، به عربی، در احوالات حضرت سیدالشهداء (ع) تألیف مرحوم آیت‌الله بهاری، نسخه اصل به خط نسخ مؤلف، کتابت اوایل سده چهاردهم هجری.

۷. التنبیه علی امرالکتاب، به عربی، درباره تحریف در نسخه‌های چاپ شده در بعض کشورهای اسلامی، تألیف مرحوم آیت‌الله بهاری، نسخه اصل به خط مبارک ایشان، مورخ شب نهم ماه رمضان ۱۳۰۹ در نجف اشرف.

۸. مجموعه‌ای شامل دو رساله از تألیفات مرحوم بهاری:
۱. تسدید المکارم و تفضیح الظالم، به عربی، در بیان تحریف نسخه چاپ شده کتاب مکارم الاخلاق طبرسی که در مصر به سال ۱۳۰۳ق در چاپخانه السید محمدعبدالواحد الطوبی و السید عمرحسینی الخشاب چاپ شده است. این نسخه را ایشان در شب دوازدهم محرم سال ۱۳۱۰ در نجف اشرف نوشته است؛
۲. تسدید المکارم و تفضیح الظالم، به فارسی، نسخه اصل به خط مبارک بهاری، مورخ پنجشنبه، دهم ربیع‌المولود سال ۱۳۱۱ در نجف اشرف. در پشت برگ آغاز این رساله دستخط و مهر مبارک مرحوم آیت‌الله‌العظمی حاج میرزا محمدحسن شیرازی درباره این رساله چنین آمده است: بسم الله الرحمن الرحیم.

حفظ دین مبین و معالم شریعت موقوف به حفظ کتب دینیّه جامعه مقامات معارف و احکام و آداب و سنن است، از اندراس و ضیاع و زیاده منتحلین نقصان و لصوص داخلیه مذهب چه با تغییر و تبدیل و تحریف و زیاده و نقصان جمله از حق می‌رود، و بسیاری از باطل رواج خواهد گرفت، و با

استمرار این طریقه رفته رفته اثری از حق نخواهد ماند. کتاب مکارم الاخلاق، تألیف حسن بن امین الاسلام فضل بن حسن الطبری، عالم جلیل و ماضی نبیل که از نفائس کتب امامیه و جامع شطری وافر از آداب و سنن است، در این طبعهای مصریه تصرفات و تغییرات بسیاری در آن دیده می‌شود، با آن‌که هزار نسخه عتیقه صحیحه در کتابخانه‌های علما و اعیان امامیه از بلاد ایران و هند و عربستان و غیرها موجود است که بسیاری از مواضع نسخ مطبوعه مصریه با آنها اختلاف دارد. چنانچه از این رساله معلوم می‌شود، و چنانچه تدارک این فتنه عظیمه دینیّه نشود، خوف تطرق فسادهای کلیه است. البته بر هر متمکن از کشف این تدلیس و اظهار حق و مؤاخذه تغییر دهندگان لازم است که مجهود خود را مبذول دارند و این مطلب را از اعظم تقرّب دینی بشمارند، و لینصرن الله من ینصره لقوی عزیز، حرره الاحقر محمدحسن الحسینی.»

همچنین مراجع عظام دیگری از جمله مرحوم حاج شیخ محمدحسن مامقانی و مرحوم آخوند ملاحسینقلی همدانی و مرحوم سیدمحمدکاظم طباطبائی یزدی و مرحوم آخوند ملا محمدکاظم خراسانی و مرحوم شیخ محمد طه. نجف، درباره این رساله مطالبی مرقوم داشته‌اند. قطع این کتاب، رقعی است.

۹. مجموعه دو رساله در یک جلد: ۱. الدعوة الحسینیة، به عربی، از مرحوم آیت‌الله بهاری، نسخه اصل به خط ایشان در روز جمعه، دوازدهم صفر سال ۱۳۱۱ در نجف اشرف؛
۲. مجموعه‌ای از احادیث و روایات که در کتاب مناقب اخطب خوارزم نیامده است. به عربی، از مرحوم بهاری همدانی، نسخه اصل به خط ایشان در ماه صفر سال ۱۳۱۳، خط نسخ، قطع رقعی.

۱۰. کتاب العصمة، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مبارک ایشان در آخرین سال زندگی در ششم صفر سال ۱۳۳۳، خط نسخ، قطع رقعی، دستخط مرحوم حاج شیخ محمدحسین بهاری در پایان این کتاب آمده است.

۱۱. مجموعه دو کتاب در یک جلد، از تألیفات مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان: ۱. النور فی الامام المستور، کتابت در ماه صفر سال ۱۳۱۶، خط نسخ؛ ۲. ذیل کتاب النور فی الامام المستور، کتابت در یازدهم رجب سال ۱۳۲۱ در شهر همدان، خط نسخ، قطع رقی.
۱۲. فقه عربی، شامل لباس مصلی و زکات و خمس، از آثار مرحوم بهاری. نسخه اصل به خط ایشان، کتابت در هفتم ذی قعدة سال ۱۳۰۰، خط نستعلیق، قطع رقی.
۱۳. اصول عربی، شامل برائت و مقدمه واجب احتمالاً حاشیه بر رسائل شیخ است. از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان، خط شکسته نستعلیق، قطع رقی.
۱۴. مجموعه دو رساله در یک جلد: ۱. فرق الشیعة نوبختی، به عربی، به خط مبارک مرحوم بهاری در روز پنجم جمادی الآخر سال ۱۳۱۲ در نجف اشرف، که از روی نسخه کهن نفیس با کتابت چهارم شعبان سال ۷۴۰، به خط احمد بن حسینی بن عودی جلی، استنساخ گردیده است؛ ۲. النکت فی مقدمات الاصول، از شیخ مفید، به عربی، به خط مبارک مرحوم بهاری که در سال ۱۳۱۲ق از روی نسخه نفیس کهن مورخ سده هشتم هجری به خط احمد بن حسین بن عودی جلی کتابت شده است. خط نسخ، قطع جیبی.
۱۵. بخشی از شرح الفیه ابن مالک، به عربی، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان در اوایل سده چهاردهم هجری، خط شکسته نستعلیق، قطع جیبی.
۱۶. بخش نخست حاشیه قوانین الاصول، به عربی، از مرحوم بهاری همدانی، نسخه اصل به خط مبارک مؤلف، برگ پایانی افتاده، کتابت اوایل سده چهاردهم هجری، خط شکسته نستعلیق، قطع جیبی.
۱۷. الروضة الجعفریة، به عربی، از مرحوم بهاری همدانی، نسخه اصل به خط ایشان در صبح پنجشنبه ۲۹ ماه رجب سال ۱۳۰۵ در نجف اشرف، شامل پنج باب و یک خاتمه در اخبار و روایات در فضایل حضرت حمزه سیدالشهداء، و جعفر ذی الجناحین (ع)، خط شکسته نستعلیق، قطع رقی.
۱۸. جلد اول کتاب الدرّة الغریبة والتحفة الحسینیة، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف در شب جمعه هفتم ماه شعبان سال ۱۳۰۲ در نجف اشرف، خط نسخ، قطع جیبی. یادآور می شود که جلد دوم این کتاب، که در دو بخش است، در شماره های ۳ و ۶ معرفی گردید.
۱۹. کتاب در احوال عمّار، به عربی، شامل روایات درباره عمّار، از کتب اهل سنت از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان در نوزدهم شوال سال ۱۳۱۶ در نجف اشرف، خط نسخ، قطع جیبی.
۲۰. رساله در قضا و شهادات، به عربی، از مرحوم بهاری همدانی، نسخه اصل به خط ایشان. این رساله را بنا بر نوشته فرزند مؤلف، مرحوم حاج شیخ محمد حسین، وی در ۲۶ سالگی در بیستم ذی قعدة سال ۱۳۰۱ تألیف کرده است. خط شکسته نستعلیق، قطع جیبی.
۲۱. رساله شامل کلمات و روایات درباره شهر «جابر سا و جابلقا»، به عربی از مرحوم بهاری همدانی، نسخه اصل به خط ایشان، کتابت در شب دهم شوال سال ۱۳۲۱، خط نستعلیق، قطع جیبی.
۲۲. مجموعه سه رساله در یک جلد، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان: ۱. رساله در صوم، به عربی؛ ۲. رساله ای دیگر در صوم، به عربی؛ ۳. تعلیقه بر رضاعیه شیخ انصاری، به عربی، خط نسخ، قطع جیبی.
۲۳. رساله در زکات، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان، کتابت در اوایل سده چهاردهم هجری، خط شکسته نستعلیق، قطع جیبی.
۲۴. کتاب لبسط النور فی الامام المستور، به فارسی در شرح کتاب النور فی الامام المستور، که در شماره ۱۱ معرفی گردید. درباره حضرت ولی عصر (عج)، از مرحوم بهاری، نسخه مبیضة اصل به خط ایشان، در روز چهارشنبه، دوم محرم سال ۱۳۱۸، خط نسخ، قطع جیبی.

۲۵. مجموعه چهار رساله در یک جلد از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان: ۱. رساله درباره آیه شریفه «كُنْ فَسَيَكُونُ»، به عربی؛ ۲. رساله در عدالت، به عربی؛ ۳. رساله التحصیل فی معنی التفضیل، به عربی؛ ۴. رساله در مقارنات ظهور امام عصر (عج)، به فارسی، خط نستعلیق، کتابت در ماه صفر سال ۱۳۳۲، قطع جیبی.
۲۶. مجموعه دو رساله در یک جلد، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف: ۱. وجیزه تنقیح المقال فی عدة من الرجال، به عربی، کتابت در دهه دوم محرم سال ۱۳۱۳ در نجف اشرف؛ ۲. رساله در تقلید، به عربی، کتابت اوایل سده چهاردهم هجری، خط نستعلیق، قطع جیبی.
۲۷. مجموعه‌ای در سه بخش، شامل شرح رسائل شیخ، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف: ۱. تعلیقه دوم رسائل، خط نستعلیق؛ ۲. تعلیقه جدید بر برائت؛ ۳. تعلیقه بر تعادل و تراجیح، خط نستعلیق، کتابت در هفتم ماه صفر سال ۱۳۲۱، قطع جیبی.
۲۸. مسوده کتاب در احوال عمّار، به عربی، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف در شب دوازدهم ماه رمضان سال ۱۳۱۶ در نجف اشرف، نسخه مییضه این کتاب در شماره ۱۹ همین مجموعه گذشت.
۲۹. مستدرک کتاب الدرّة الغریبة و التحفة الحسینیة، به عربی، در احوال حضرت حسین بن علی (ع)، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان در دهه آخر ماه ذی‌قعدة سال ۱۳۰۴ در نجف اشرف، خط نسخ، قطع جیبی. اصل کتاب الدرّة الغریبة، تألیف آیت‌الله بهاری، در همین مجموعه به شماره‌های ۳ و ۶ و ۱۸ گذشت.
۳۰. تقریرات اصول مرحوم حاج میرزا ابوالقاسم تهرانی، به عربی، به خط مرحوم بهاری در شب جمعه ۲۱ ماه محرم سال ۱۳۰۱ در نجف اشرف، خط شکسته نستعلیق، قطع جیبی. جلد دیگر این تقریرات در شماره ۴ گذشت.
۳۱. وفاة النبی، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه مییضه اصل

- به خط ایشان در ماه ذی‌قعدة سال ۱۳۲۸، خط نستعلیق، قطع جیبی.
۳۲. العلامت لاهتداء الهوائم، به عربی، در احوال حضرت حجّت (ع)، از مرحوم بهاری همدانی، نسخه اصل به خط ایشان، نسخه مییضه، کتابت اوایل ذی‌قعدة سال ۱۳۱۸ در شهرک بهار همدان، خط نسخ، قطع جیبی.
۳۳. مجموعه‌ای شامل دو کتاب از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان: ۱. احادیث علامت ظهور حضرت حجّت (ع)، به فارسی، خط نستعلیق؛ ۲. وجیزه در غیبت، به عربی، کتابت در شب جمعه هیجدهم شوال سال ۱۳۲۶ به هنگام مجلس یادبود مرحوم آیت‌الله حاج میرزا حسین بن میرزا خلیل تهرانی در شهر همدان، خط نستعلیق، قطع جیبی.
۳۴. همان مجموعه قبل، که نسخه مییضه از مسوده قبلی است، از آثار مرحوم بهاری به خط ایشان: ۱. احادیث در علامت ظهور؛ ۲. وجیزه در غیبت. کتابت هیجدهم شوال سال ۱۳۲۶، خط نستعلیق، قطع جیبی.
۳۵. مسوده کتاب وفاة النبی (ص) که نسخه مییضه آن در شماره ۳۱ گذشت. از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان. خط نستعلیق، قطع جیبی.
۳۶. فهرست شیخ طوسی، به عربی، در رجال، به خط مرحوم بهاری در پانزدهم محرم سال ۱۳۲۲، خط نستعلیق، قطع جیبی.
۳۷. مجموعه شش رساله در یک جلد، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان: ۱. الجمع بین فاطمیتین، به عربی، کتابت شب سیزدهم ماه رمضان سال ۱۳۲۹؛ ۲. مغایرة الاجزاء و القبول، به عربی، کتابت شب دوازدهم رمضان ۱۳۲۹؛ ۳. تزویج الصغیرة فی المدة القلیلة، به عربی، خط نستعلیق، کتابت شانزدهم ماه رمضان سال ۱۳۲۹؛ ۴. رساله فی المولود من الزّنا، به عربی، خط نستعلیق، کتابت شب بیستم رمضان سال ۱۳۲۹؛ ۵. رساله فی دین المقتول، به عربی، خط نستعلیق، کتابت شب ۲۲ رمضان سال ۱۳۲۹؛ ۶. تکلیف الکفّار بالفروع و ملحقه، به عربی، خط نستعلیق، کتابت سی‌ام ماه رمضان سال ۱۳۲۹، قطع جیبی.
۳۸. الردّ علی اظهار الحق عبدالعلیم بن عبدالرحیم، که درباره

عربی، از شیخ حسین بن عبدالصمد جباعی حارثی، پدر شیخ بهاء‌الدین عاملی، کتابت روز یکشنبه، ربیع‌الثانی سال ۱۳۳۰.

۴۳. تفسیر احمد بن محمد سیتی، به عربی، به خط مرحوم بهاری در سال ۱۳۱۱ق، از روی نسخه‌ای به خط محمد موسوی خوانساری، خط نسخ، قطع جیبی.

۴۴. الاشعیاث یا مسائل الاشعیاث و یا الجعفریات، به عربی، از کتب دانشمندان متقدم شیعه در سده چهارم هجری، نسخه به خط مرحوم بهاری، کتابت در شب عید نوروز سال ۱۳۰۴ق در نجف اشرف از روی یک نسخه مغلوط، خط نستعلیق، قطع جیبی.

۴۵. بسط النور فی الامام المستور، به فارسی، در شرح کتاب النور فی الامام المستور، هر دو اثر از مرحوم بهاری، نسخه مسوده اصل به خط مؤلف در عصر چهارشنبه دوم محرم سال ۱۳۱۸ در همدان در منزل حاج ملامحمدنقی، نسخه مبیضة این کتاب در شماره ۲۴ گذشت. خط نستعلیق، قطع جیبی.

۴۶. المقالات فی اثبات الاسلام، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه مسوده اصلی به خط مؤلف، کتابت پیرامون سال ۱۳۲۵ق، قطع جیبی.

۴۷. المقالات فی اثبات الاسلام، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه مبیضة اصلی به خط مؤلف، کتابت پیرامون سال ۱۳۲۵ق در ۲۰۸ صفحه، قطع جیبی.

۴۸. مجموعه سه رساله از شهید ثانی، به عربی، به خط مرحوم بهاری: ۱. رساله در تحریم طلاق حائض، کتابت شب ۲۸ ماه صفر سال ۱۳۰۷ در نجف اشرف، که از روی نسخه‌ای به خط سلیمان بن محمد بن محمد جبعی از نسخه‌ای که به خط مؤلف در سال ۹۵۱ق نوشته شده کتابت کرده است؛ ۲. نتایج الافکار فی بیان حکم المقیمین فی الاسفار، کتابت شب جمعه چهاردهم ربیع‌المولود سال ۱۳۰۷ از روی همان نسخه با همان مشخصات؛ ۳. کشف الریبه فی احکام الغیبه، کتابت روز پنجشنبه، نوزدهم ربیع‌المولود سال ۱۳۰۷ از روی همان مجموعه با همان مشخصات، خط نستعلیق، قطع رقیعی.

صحابه نبی اکرم (ص) شیعه را طعن نموده است، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان در بیستم رمضان سال ۱۳۳۰، خط نستعلیق، قطع جیبی.

۳۹. مجموعه سه رساله در یک جلد، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط ایشان: ۱. رساله امر مسئله الامر مع العلم بانتفاء شرطه، به عربی، نسخه مسوده، کتابت در ماه ربیع‌الثانی سال ۱۳۱۳؛ ۲. رساله در زمان فعل امر، به عربی، خط نسخ، مورخ ربیع‌المولود سال ۱۳۱۳، نسخه مبیضة از نسخه مسوده اصلی؛ ۳. رساله در صحیح و اعم، به عربی، خط شکسته نستعلیق، مورخ شوال سال ۱۳۱۲، قطع جیبی.

۴۰. فرحة الغری بصرحة الغری، به عربی، از دانشمند بزرگ شیعی سید غیاث‌الدین عبدالکریم بن احمد بن موسی بن طاووس جلی (متوفی ۶۹۲ق). نه برگ پایانی نسخه به خط مبارک مرحوم بهاری در غرة ربیع‌الثانی سال ۱۳۱۱ در نجف اشرف است. نسخه را ایشان مقابله و تصحیح کرده است. خط نستعلیق، قطع جیبی.

۴۱. مجموعه‌ای شامل دو تفسیر عربی از قدما، به خط مبارک مرحوم بهاری: ۱. تفسیر سعداشعری قمی، کتابت در ماه جمادی‌الاول سال ۱۳۰۳ در نجف اشرف، که از روی یک نسخه کهن استنساخ کرده است. در برگ آغاز این نسخه مرحوم آیت‌الله حاج شیخ محمدرضا بهاری، برادر مرحوم شیخ محمداقبر بهاری، طریق روایتی خود را تا مؤلف در سال ۱۳۳۳ق نوشته است؛ ۲. تفسیر محمد بن ابراهیم بن جعفر کاتب، مشهور به ابن زینب نعمانی، از معاصران شیخ کلینی، که از ابن عقده حدیث نقل می‌کند و در حلب می‌زیسته، آن‌گاه به بغداد رفته است. کتابت این نسخه به خط بهاری در شب جمعه چهاردهم جمادی‌الاول سال ۱۳۰۳ در نجف اشرف است، که از روی نسخه مورخ ۱۰۹۳ق استنساخ شده است. قطع جیبی.

۴۲. مجموعه دو کتاب در یک جلد: ۱. کتاب به خط مرحوم بهاری در امامت، به عربی، از خواجه نصیر طوسی، خط نستعلیق، کتابت اوایل سده چهاردهم هجری؛ ۲. رساله العقد الحسینی، به

آن به غیبت حضرت ولی عصر(عج) در سرداب سامرا جسارت کرده است. خط نستعلیق، قطع جیبی.

۵۸. رساله در حفظ صحت، به فارسی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف، کتابت اوایل سده چهاردهم هجری، برگ پایانی نسخه افتاده، خط نستعلیق، قطع جیبی.

۵۹. سلاح الحازم لدفع الظالم، به فارسی، در اعتقادات، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف در اوایل سده چهاردهم هجری، خط نستعلیق، قطع رقعی.

۶۰. روح الجوامع، در رجال، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف. احتمالاً تلخیصی از کتاب جامع الرواة اردبیلی باشد. این جزء مجلد اول کتاب است. خط نسخ، قطع جیبی.

۶۱. مجموعه سه کتاب در یک جلد، از آثار مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف: ۱. التوحید، در فلسفه، به عربی؛ ۲. عصمة الملائكة، در اعتقادات، به عربی؛ ۳. مبدأ اشتقاق الموجودات، در فلسفه، به عربی، کتابت اوایل سده چهاردهم هجری، خط نستعلیق، قطع رقعی.

۶۲. حقیقت اسلام، در کلام، به فارسی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف در ۲۳ شعبان سال ۱۳۲۹. خط نستعلیق، قطع جیبی. مرحوم بهاری معمولاً آثار خود را در دو نسخه کتابت می‌کرده است: اولی مسوده و دومی مییضه، و تماماً به خط خود ایشان نوشته شده است.

دیگر آثار علمی مرحوم بهاری که جزء این مجموعه نیست عبارت‌اند از:

۱. بدرالامة فی جفرا لائمة(ص).

۲. البیان فی حقیقة الايمان.

۳. نثار اللباب فی تقبیل التراب فی استجاب تقبیل العتبة فی المشاهد المشرفة و ابطال توهم المنع منه.

۴. تنزیه المشاهد عن دخول الابعاد فی منع الجنب عنها.

۵. الطلع النضید فی ابطال المنع من لعن یزید علی طریق العامة.

۱. این کتاب در سال ۱۴۰۸ ق از سوی واحد انتشارات کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی در قم به چاپ رسیده است.

۴۹. رساله در علامات و اشارات، به عربی، از مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف در ربیع‌المولود سال ۱۳۲۹، خط نستعلیق، قطع جیبی.

۵۰. رساله در رد انتساب کتاب الفضائل و الروضة به فضل بن شاذان جبرئیل قمی، که مرحوم علامه مجلسی در بحار الانوار به او استاد کرده است. تألیف مرحوم بهاری، نسخه اصل به خط مؤلف، کتابت سال ۱۳۲۰ ق، خط نستعلیق، قطع جیبی.

۵۱. ثاقب المناقب، به عربی، منسوب به عمادالدین مشهدی طوسی، معروف به ابن حمزه، مؤلف کتاب الوسيلة، خط نستعلیق هادی بن محمد، قطع رقعی.

۵۲. اسرار قاسمی، در علوم غریبه و طلسمات، به فارسی، از مولی حسین بن علی واعظ کاشفی، متوفی سال ۹۱۰ ق، برگ آغاز افتاده، خط نستعلیق محمد مؤمن جابلقی، قطع جیبی.

۵۳. ترجمه انجیل متی و زبور داود و تورات از عبری، به عربی، تألیف هدایت الله همدانی ابن بارانی، خط نستعلیق، کتابت سده دوازدهم هجری، قطع رقعی.

۵۴. حاشیه بر رسائل شیخ، از آخوند خراسانی، عربی، خط نستعلیق کتابت اوایل سده چهاردهم هجری، قطع رقعی.

۵۵. مینة اللیب فی شرح التهذیب، به عربی، در اصول، از ضیاءالدین عبدالله بن مجدالدین محمد بن علی بن اعرج حسینی حلی، خط نسخ، کتابت روز جمعه ماه صفر سال ۱۰۳۲، به خط علی خان آل شیخ علی آل حمادی در نجف اشرف، که برای خودش کتابت کرده است. قطع رقعی.

۵۶. فضیلت ماه مبارک رمضان، به فارسی، ناشناخته. این نسخه در کتابخانه مرحوم بهاری قرار داشته است.

۵۷. مجموعه سه رساله از آثار مرحوم سیدجعفر بن

ابی اسحاق موسوی دارابی بروجردی، متوفی ۱۲۶۷ ق، کتابت در عصر مؤلف: ۱. الزق المنثور لیبیان معراج نبینا المنصور، کتابت سال ۱۲۶۲ ق، به عربی؛ ۲. منظومه عربی البلد الامین، در اصول

دین، کتابت روز پنجشنبه نهم جمادی‌الاول سال ۱۲۶۱؛ ۳. قصیده سردایبه، به عربی، در ردّ دو بیت رباعی ابن حَجَرَ که در

یاد آور می شود که به گفته مرحوم آقابزرگ تهرانی در اعلام الشیعه، پنج عنوان از این نسخه ها را فرزند مرحوم بهاری در سال ۱۳۶۹ ق وقف کتابخانه مدرسه کاظمیه در نجف اشرف نموده است.

بحمدالله در آخرین روزی که این شماره از فصلنامه روانه چاپخانه می شد، وراث آن مرحوم تعدادی دیگر از آثار علمی ایشان را برای فروش به این کتابخانه ارائه کردند و پس از خرید آنها و ثبت و ضبط، در گنجینه کتابخانه قرار گرفتند. ان شاء الله در شماره بعد فهرست آنها را خواهیم آورد.

۶. ابھی الذرر فی تکملة عقد الدرر فی اخبار الامام المنتظر من طریق العامة.
۷. شرح قطر الندی، ناتمام.
۸. اعلان الدعوة.
۹. تلخیص الرسائل الرجالية، از حجت الاسلام شفتی اصفهانی.
۱۰. رساله در حالات عثمان بن عیسی.
۱۱. دعوة الرشاد فی مدرک افعال العباد، در جواب اشاعره.
۱۲. ایضاح المرام فی امر الامام و جواب من انکر وجوده.
۱۳. بعث الاموات قبل ظهور الحجة.
۱۴. المقاصد العلیة فی شرح النفلية.
۱۵. المجاهدة لدين الحق.
۱۶. حاشیه بر منبع الحیاة سید نعمت الله جزایری.
۱۷. حاشیه بر حیاة الارواح استرآبادی در اصول دین.